

KISGRAFIKA

46. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519. E-mail: kisgrafika@freemail.hu

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár

Valentin Le Campion: Nyár. Fametszet, X3

TARTALOM

Rácz Mária: Buday György centenárium Szegeden

Palásthy Lajos: Ex libris és kisgrafika kiállítás Zircen

Ürmös Péter: Képnézegető látogatás a „Kézműipariban”

Rónaky Edit: Városképek költészete

Szokolczay Lajos: Grafikai hálók a groteszk jegyében

Olvasói levelek

HÍREK – LAPSZEMLE – KÖNYVESPOLC

2007/2

BUDAY GYÖRGY CENTENÁRIUM SZEGEDEN

Száz évvel ezelőtt, 1907. április 7-én Kolozsvárott született *Buday György* grafikusművész. Édesapja az ottani egyetem régészprofesszora volt, aki az intézmény Szegedre telepítésekor családjával együtt ide költözött.

Fia, György, 1927-ben már a szegedi egyetem hallgatója volt, amikor megalapította a Bethlen Gábor Kör, melynek vállalási hovatartozástól függetlenül minden fiatal tagja lehetett. 1931-ben létrehozta a *Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumát*, melynek elnöke lett. Az irodalommal, művészetel, szociológiával foglalkozó társulásnak olyan tagjai voltak, mint Erdei Ferenc, Kárász Judit, Ortutay Gyula, Radnóti Miklós, Reitzer Béla, Tomori Viola.

1936-ban a Szegedi Szabadtéri Játékokon előadták Az ember tragédiáját, Hont Ferenc rendezésében. A darab díszleteit Buday György tervezte.

Nevéhez fűződik a Szegeden 1934-ben megszervezett Nemzetközi Exlibris kiállítás is.

NEMZETKÖZI EX LIBRIS KIÁLLÍTÁS
A SZEDEI VÁROSI MÚZEUMBAN
1934. 10. 20–28.

Buday György fametszetei, X2

Buday György a két világháború közötti Szeged kulturális életének meghatározó személyisége volt, ezért itt születésének 100. évfordulója alkalmából több rendezvénnyel is megemlékeztek.

Ösztöndíjasként tanulmányúton járt Itáliában, Angliában.

Nagyon termékeny művész volt, akit főként az egyszerű emberek élete érdekelt. 1928-tól jelentek meg kiadványokban fametszetei. 1933-ban az Erdélyi Szépműves Céh kiadta *Arany János balladáit*. A Buday illusztrációit tartalmazó kötet elnyerte az év legszebb könyve címet. 1936-ban a párizsi vilákiállítás nagydíját ítelték oda a francia *Mauriac: Jézus élete* c. kötetének, melyben a művész 56 fametszetű illusztrációja szerepelt.

A második világháború kitörésekor Angliában maradt. 1940-ben itt készíti a londoni *TIMES*-ben megjelent, híressé vált fametszetét, melyen a Britanniát megszemélyesítő nőalak a doveri fehér sziklákön harcba hívja az angol népet. Munkásságának elismeréseként a Királyi Fa- és Rézmetsző Társaság tagjai közé választja. Elítélőleg nyilatkozott Magyarországról, amiért Németország oldalán hadba lépett. Emiatt megfosztották magyar állampolgárságától. 1952-ben ő készítette el II. Erzsébet angol királynő koronázási értesítését.

1956-ban a magyar forradalom leverése híre nagyon megrendítette: depresszióval szanatóriumba került, ahol műtermet biztosítottak számára és itt élt haláláig.

1985-ben magyar állami kitüntetést kapott.

1990 májusában pedig Szeged díszpolgára lett. Még ez év júniusában elragadta őt a halál.

*

2007. április 5-én 16 órakor a Fekete Házban: „Száz éve született Buday György” kiállítást Kass János Kossuth-díjas grafikusművész nyitotta meg.

2007. április 5-én 17 órakor a Somogyi Könyvtárban „Fába véssett balladák” címmel kiállítás nyílt Tandi Lajos újságíró főszerkesztő megnyitó szavaival.

2007. április 12-én 14 órakor a Dóm-tér Nemzeti Emlécsarnokában Dr. Solymos László alpolgármester emléktáblát avatott fel Hont Ferenc rendező, színháztörténész és Buday György grafikus, díszlettervező tiszteletére.

2007. április 20-án a Kisgrafika Barátok Köre szegedi csoportja havi összejövetelén emlékezett meg a nagy grafikusművészről. A művész életútját *Rácz Mária* ismertette. Az alkalomra rendezett kiállításon a jelenlevők megtekinthették Buday fametszeteit, valamint az általa illusztrált olyan köteteket, mint Arany János balladáit és a Boldogasszony búcsúja (mindkettő 1933-ból) vagy a Székely népballadák (1935) és *Mauriac: Jézus élete* (1935).

Megtekintésre került Hispania 1936, Britania 1941, Primavera Italiana 1937, Illyés Gyula köszöntése 1968, Arab tündérmesék 1969, továbbá a Költő sorozat portréi (1970), metszetek.

*Bakacsi Lajos*nak a grafikákról készített CD-je színesítette az estét, melyen még *Nagy Ádám* gyűjteményének több becses darabját vehették kézbe a megjelentek. Ezek között olyan

kincsek szerepeltek, mint a Szegedi Kis Kalendárium 1936-ból, Madách: Az ember tragédiája, vagy Tamási Áron: Ábel trilógiájának Buday által illusztrált kiadása. Ortutay Bátorligeti mesék kötete, mely egyetlen, ami színes metszetekkel készült.

Rácz Mária

EX LIBRIS ÉS KISGRAFIKA KIÁLLÍTÁS ZIRCEN

A zirci Reguly Antal Műemlékkönyvtárban nagyszabású és jelentős kiállítás nyílt meg májusban.

Mint a kiállítási katalógusban Egervölgyi Dezső elmondja, olyan kiállítást mutatunk a tisztelt látogatónak, ahol a hely szeleme hitelesíti a látottakat, biztosítja az érzelmi azonosulás lehetőségét és a szellemi feltöltődést.

*

Zircet, az ország legmagasabban fekvő (400 m) kisvárosát 1182-ben III. Béla király hívására a franciaországi Clairvaux-ból érkező ciszterci szerzetesek alapították, majd a török hódoltság után 1712-től a sziléziai Heirichau ciszterci építettek újjá, európai hírű szellemi és gazdasági kultúrát teremtve a Magas-Bakony háborítatlan erdőségeinek szívében. Ennek az apátságnak egyik épülete az apátsági templom szomszédságában a Műemlék Könyvtár, mely az Országos Széchenyi Könyvtárhoz tartozik és őrzi az 1700-as évektől a ciszterciek által gyűjtött 65.000 kötetes páratlan értékű ősnymtatvány-, könyv- és folyóirat-ritkaságokat. A zirci Wilde család asztalosmesterei által a Bakony fafajtaiból faragott intarziás bútorzat és a terem dongaboltozata maga is műemlék. A kiállítás a könyvtár folyosóján került megrendezésre.

*

A kiállításon többségében *Fery Antal* művészete került bemutatásra.

114 grafikája van kiállítva, köztük a ritkaságnak számító, 1941-ben Czákó Elemér által kiadott Széchenyi emlékkönyv metszetei.

De – mint Egervölgyi írja – nemcsak őrá, hanem *Vertel Józsefre, Kékesi Lászlóra, Torró Vilmosra, Drahos Istvánra, Horváth Endrere, Nagy Árpád Dánielre, Perei Zoltánra* is emlékezhetünk egy-egy művükön keresztül. Lehetőség nyílik arra is, hogy a ma élő és kisgrafikát készítő művészek munkáiba is betekinthessünk egy-egy mű erejéig. A kiállítás sokszínűségét a művészek munkájukon átütő egyénisége biztosítja, teszi izgalmasan változatossá.

A grafika gyűjtőfogalom. Magába foglalja a különböző módon, technikával, a műfajon belül elfogadott alkotások széles skáláját. Az ex libris, mint kisgrafikai alkotás, úgy helyezkedik el a nagy egészben, mint szobrászaton belül az éremművészet. Mindkettő intim alkotás, személynek, személyről szól. Az ex libris könyvjegy, a könyv tulajdonosának címere. Később önálló életet kezdett élni, elszakadt a könyvtől és a kisgrafika egyik „független” ágává vált. Felkészült művészek készítik a megrendelőnek a különböző témájú lapokat. Ha jó a találkozás a művész és a megrendelő között, igazán jó lapok szülehetnek, és két személyiségjegyet hordoznak: az alkotót és akinek készült az alkotás.

Amint a brüsszeli vagy halasi csipke remekmű, úgy a fába, rézbe, linóba metszett grafika is a miniatürizálás remekműve lehet, melynek – ha van mondanivalója – a részleteiben is felfedezhetjük az emberi alkotókészség csodáját. Csak az a művész tud ex librist készíteni, aki tökéletesen birtokában van a rajztudásnak, mert ezeken a miniatür felületeken nem lehet hibázni. Több művész készített bélyegeket, bankjegyeket, és az ott szerzett és tökélyre fejlesztett szakmai tudás hozta meg a magyar papírpénz, bélyeg és ex libris nemzetközi elismertségét. Nem közismert, de Fery Antal is tervezett bélyeget, ami kivitelezésre is került 1941-ben.

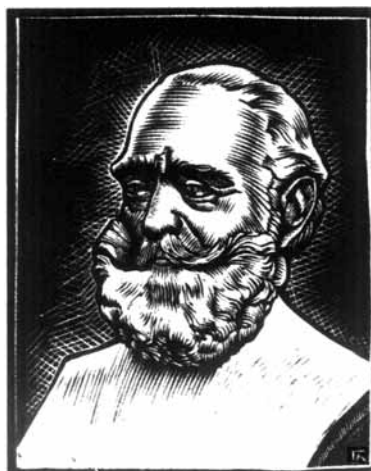
Az ex libris sokszínűségét még a feldolgozott téma mennyisége, sokrétűsége is biztosítja.

Ezért van, hogy az ex librist, a kisgrafika eme művészeti ágát csak az tudja igazán értékelni, aki megfelelő művelődéstörténeti ismerettel rendelkezik. (Magyar múlt, irodalom, könyv, világirodalom, történelem, zene stb. és nem utolsósorban a grafikai sokszorosítás ismerete.)

A bemutatott művészi alkotásokon keresztül szeretnénk megismertetni a grafika ezen ágát – írja Egervölgyi Dezső a katalógus bevezetőjében – és felhívni a figyelmet, hogy a művész készítette, kézbe vehető tenyérnyi alkotást nem pótolja semmilyen új technika által előállított „műlap”.

Ezt bizonyítandó, az OSZK Reguly Antal Műemlékkönyvtár igazgatója, *Németh Gábor* összeállított egy sorozatot a könyvtár könyveiben található ex librisekből. Láthatjuk az első, még Pápán született kézírásos „ex librist”, majd a soron következő remekműveket, és az ilyen bejegyzések igazíthatnak utba, ha a könyv, a könyvtár múltját kutatjuk. Kapcsolatot találunk Pápa városa és Zirc között a múltból, és szép példája a jelennek, hogy a katalógust a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár készítette el. Köszönet Németh Gábor úrnak, hogy a bemutatott ex libriseket feldolgozta és bemutatásával magasabb élményt nyújtott a műértő látogatónak.

Fery Antal fametszete, X2

A kiállítás több gyűjtő munkájának eredménye. A kiállítás rendezője, Egervölgyi Dezső megköszöni az önzetlen segítségét *Krajcsi Tibornénak, Rácz Máriának, Hegedűs Ibolyának, dr. Gombos Lászlónak, Gál Csanádnak, Torró Vilmosnénak, dr. Vida Klárának, Palásthy Lajosnak, Albrecht Sándornak*, továbbá *Ürmös Péter és Takács Dezső grafikusművészeknek*, és a kiállítás gondolatát sugalló Kertész Károly nyugalmazott könyvtárigazgatónak, továbbá Kundermann Jenőnek a kölcsönzött anyagot. Ugyancsak köszönetét fejezi ki *dr. Hermann István*nak a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár igazgatójának a segítségét és a kiállítás katalógusának elkészítését.

Németh Gábor könyvtárvezető pedig kifejti, hogy az ex libris gyűjtése a 19. században kezdődött, de igazán a 20. században jött divatba. A gyűjtőszendevély eltávolítja a könyvjegyet eredeti funkciójától, az alkotásra helyezi a hangsúlyt, sőt mára már önálló művészeti ágként szerepel. Az eredeti rendeltetésével ma a könyvtár-, valamint az olvasástörténet foglalkozik. Ezeket a szakmákat sem hagyja hidegen egy-egy ex libris művészi értéke, de a kutatást a tulajdonosok felderítésére összpontosítják. Ezen az úton, kiegészítve a kézzel írt bejegyzésekkel és a fennmaradt könyvjegyzékekkel, sok, mára szétszóródott könyvgyűjtemény teljes vagy részleges rekonstrukciójára nyílik lehetőség. S egy könyvtár összetétele, a könyvek kötése, esetleges jegyzetelési szokások a lapszéleken sokat segíthetnek a tulajdonos pontosabb megismerésében. Fontos, mert nem egy közülük történeti eseményeket, esetleg az adott kor gondolkodását befolyásoló személy volt. A régi ex librisek ugyanakkor a könyv európai elterjedését, vándorlását is illusztrálják.

Zircen sajnos még nincs teljesen felmérve az ex libris állomány – írja *Németh Gábor*. Pedig nagy könyvtárakban az írásos tulajdonosbejegyzés, illetve a könyvbe ragasztott könyvjegy a legfontosabb támpont a gyűjtemény eredettörténetének vizsgálata során. Az eddigi tapasztalatok szerint, amit a feldolgozásra került kötetek is igazolnak, a könyvek igen sok helyről kerültek ide.

Tudunk több ex librisről, köztük igen nevezetésekről, mégis a legbüszkébben a sajátunkra vagyunk, melyet 1795-ben készítettek.

A megnyitót *Dippold Péter*, az OSZK különgyűjteményi és tudományos igazgatója tartotta. Kiemelte, milyen nagy jelentőségű, hogy a Ciszterci Rend tulajdonában, és az Országos Széchényi Könyvtár kezelésében lévő *Reguly Antal* Műemlék-könyvtár megújult könyvtár-folyósóján ismét kiállítás van.

Beszédében ismertette az ex libris lényegét, annak rövid történetét, valamint a kiállítás előzményeit. Megemlítette, hogy

az anyag először a pápai Jókai Mór Városi Könyvtárban volt kiállítva a közelmúltban. Végül köszönetet mondott mindazon a munkatársak áldozatos és kreatív munkájáért, akik nélkül ez a kiállítás nem jöhetett volna létre.

Palásthy Lajos

KÉPNÉZEGETŐ LÁTOGATÁS A „KÉZMŰIPARIBAN”

A Kézműipari Szakközépiskola és Szakiskola volt a helyszíne a májusi egyesületi találkozónak, amelyen örömmel üdvözölhettük az éppen hazánkba látogató *Leila és Juha Lehtirantát*. *Varga Péter* grafikusművész, művészeti igazgatóhelyettes üdvözölte a szép számban érkezett érdeklődőket, művészeket és gyűjtőtársakat egyaránt. A grafikai műhelyben *Szabadi Zoltán* grafikusművész köszöntötte a vendégeket, és tartott egy ismeretöt az itt folyó munkáról, illetve bemutatta az éppen szakvizsgájukra készülő növendékeket. Bár a műhely már nem volt ismeretlen a látogatók számára, mégis idekíváncozik néhány mondat annak létrejöttéről.

Kondé László grafikus művésztanár és *Varga Péter* művészeti igazgató-helyettes összefogása teremtette meg a grafika oktatásának lehetőségét a Kézműipari szakközépiskolában. Ők kezdték a géppark összeállítását is három rézkarcnyomó prés és a szitanyomás alapkellékeinek beszerzésével. Kezdetben a grafika tantárgyi oktatása kiegészült a betűrajz alapismereteivel.

2002-ben indult az első grafikaszkos osztály, amely már emelt óraszámokban tanulta a tárgyat, kiegészítve az elektrografika alapjaival. Ők az érettségi utáni ötödik évben tehetnek szakvizsgát grafikából. Az érettségi utáni kétéves képzés 2003-tól kezdődött az iskolában, és másik szakos, illetve más középiskolákból érkezetteknek nyújt lehetőséget a grafikus szakvizsgára.

Sajnos *Kondé László* nem érthette meg a grafikai műhely felszereltségének színvonalas felfejlesztését, amely nyertes iskolai pályázatok révén valósulhatott meg. Időközben a műhely szakoktatóinak köre bővült *Olajos György Munkácsy-díjas* és *O. Kiss Zoltán* grafikusművészekkel, valamint e sorok írójával, akik valóban színvonalas teljesítményre ösztönzik diákjaikat. Elég csak az évről évre a *Pataky Művelődési Központban* megrendezett „Mesterek és tanítványok” című kiállítás sikerére hivatkozni.

Visszatérve a mostani látogatásra, igazi „műhelyhangulat” fogadta az érdeklődőket, ennek a legfőbb motiváló tényezője az volt, hogy vésszen közeledett a vizsgamunka leadási határideje. Mivel a különleges, sőt bravúrosan megoldott projektek általános elismerést arattak, alkotóik megérdemlik az itteni bemutatást, annál is inkább, mivel a reményeink szerint a későbbiekben tanárképző felsőoktatási intézményekben folytatják tanulmányaikat, és bizonyosan a grafika elkötelezett hívei és művelői maradnak a továbbiakban is.

Legnagyobb sikert *Hardy Nikoletta* (*Szabadi Zoltán* növendéke) vizsgamunkája aratta, aki *Vörösmarty Mihály* és *Arany János* műveihez készített nagyon érzékenyen, ugyanakkor kifejezően megmetszett linómetszeteket. Ráadásul, ahogy ezt kész könyvek formájában lapozhattuk át, mindannyiunk őszinte elismerését kiváltotta.

E sorok írójának növendékei közül *boroscímke* terveit mutatta be *Farkas Katalin* és *Nagy Péter*, ezek részben, vagy teljes egészben számítógépes grafikaként készültek. Tanulságos volt

Arany János

Balladák

Hardy Nikoletta, X3

Vörösmarty Mihály

Csongor és Tünde

fikai anyagát tekinthettük meg, szintén vetített formában. Jó volt megállapítani, hogy a magyar mezőny (mintegy húsz alkotó) valóban minőségi értékeket hordoz még ebben a nagy nemzetközi összehasonlításban is. Ezzel a hivatalosan tervezett program végére értünk, de még maradt idő a személyes eszmecserére is.

Végezetül említhetjük meg (és ez itt egyúttal a hírverés helye), hogy a grafikai műhely oktató gárdája Borsos Róbert szobrászművésszel kiegészülve JASCHIK KÖR néven bemutatkozó kiállítást rendez az óbudai ÖKOLLÉGIUM ART GALÉRIÁBAN, amelynek megnyitójára 2007. szeptember 6-án, csütörtökön 18 órakor kerül sor. Erre az alkalomra minden érdeklődőt és grafika-barátot szeretettel várunk!

Ürmös Péter

VÁROSKÉPEK KÖLTÉSZE

összehasonlítani a sorozat-variációkat, színben és formában egyaránt. Bablana Hajnalka egy rézkarcát dolgozta át boroscímke, díszsomagolás és ajánlófüzet alapmotívumává, szintén számítógépes megoldással. Erdélyi Anita ókori görög műemlékeket ábrázoló gúla formájú asztali naptárat szerkesztett, ennek a képi feldolgozásai rézkarc technikával valósultak meg. Francia Réka hagyományos falinaptára szinte növényhatározói pontossággal tárta elénk azt a növényt, amelyik abban a hónapban virágzott. A fentiek mellett más projektfeladatot is bemutattunk az előző vizsgázó csoportoktól.

A műhelytől búcsút véve egy másik teremben zajlott a fő programként tervezett filmvetítés. Varga Péter bevezető szavai után tekintettük meg Kass János 1980-ban készített Dilemma című animációs filmjét, amely után maga a szerző nyilatkozott a filmen a készítés körülményeiről. Kass János erről az oldaláról talán kevésbé ismert, ezért is volt olyan érdekes a színpalak mögé bepillantani. John Halas produkciójában, Angliában és az USA-ban forgatott film költsége kétszázötvenezer dollárra rúgott, ami már önmagában véve is bizonyos színvonalat szavatol. Kass János grafikái és ötletei több mint húsz év távlatából is időtálló mondanivalót hordoznak, és ma is elgondolkodásra készítenek. Ezt követően a 6. Nemzetközi Egyiptomi Nyomat Triennálé magyar és finn gra-

A tanév végén a pécsi papírboltok, trafikok sorát jártam végig, izléses képeslapokat keresve, melyekre ballagó diákjaimnak akartam búcsúzó szavakat írni. A tolakodóan élénk színű, s arannyal, ezüsttel keretezett giccces városfotók bántóan vibráló látványától kifáradva betértem *Nőt Béláké Műhelygalériájába* egy kis pihentető szemlélődésre. Itt – a Váradi Antal utca és a Zrínyi utca sarkán – mindig nívós grafikákat, festményeket, szobrokat láthatunk neves művészekről. Ez alkalommal Gerzson Pál, Horváth Dénes, finom színvilágú festményeit, Trischler Ferenc bronz- és Szabó László fa-kisplasztikáit, *Bálint Ferenc* ex libriseit nézegethettem.

Egyszer csak fellelegeztem: Meg vagyok mentve! Egyik polcon elegáns képeslapok egész sorát láttam meg: mives rajzokat városunk, Pécs nevezetes épületeiről. – Ez kell nekem! Biztosan valamelyik tanítványom szívesen fogadja a *Városháza*

Juhász Tamás, X3

Pécsi püspöki palota. Nőt Béla tollrajza, P1

jól ismert épületének rajzát vagy a gimnáziumunk melletti – s így naponta látott – *Miasszonyunk templom* képét. A *Püspöki palota* és a *Barbakán* fő találkozóhelyükre, szerelmes sétáikra emlékezteti majd őket. Akinek Jakováli Hasszán pasa *Minarettes dzsámijának* képeslapja jut, felidézheti a török korról tanultakat, másokat pedig a *Havihegyi templom* a jókedvű tettyei kirándulásokra, hegymászásokra emlékeztethet.

Nőt Béla azonos méretű (15x10 cm-es), álló téglalap formátumú, egyazon barna színű tollrajzai igazi műalkotások. Olyan „minigrafikák” amelyek szebbek a legmodernebb technikával készített fotóknál. Felidéznek a város történeti, építészeti hagyományait, egy-egy városrész atmoszféráját. Azt is megmutatják: rajzoló Mesterük nagyon kötődik ehhez a városhoz, ismeri és szereti épületeinek minden zegzugát, fölnezi a házak tetejéig, észreveszi és képein életre kelti a házakat körülvevő fákat, bokrokat, a tornyok feletti felhőket. Kis méretben is igényesen

Pécs, Barbakán. Nőt Béla tollrajza, P1

megszerkesztett grafikai bravúros technikai tudásán túl szubjektív érzéseiről, esztétikai érzékenységéről is vallanak – akárcsak már korábban látott, diópáccal készített lírai tájképei, az idő gondolatát és történetét formába öntő látomásos montázsai, a bibliai teremtéstörténet mozzanatait, az ókeresztény sírkamrák világát s a természeti erők félelmetes szépségét megjelenítő finom tónusú festményei.

A Házmaster Kft. hibátlan nyomdai kivitelezésének köszönhetően olyan grafikai képeslapsorozatot vehetünk kézbe, mely a pécsi polgár s a városból származott családtagjai, barátai számára megőrzi és felidézi a város hangulatát, az idelátogatóknak ízelítőt kínál a látnivalókból, a kisgrafika-gyűjtők számára pedig lehetőséget ad meglévő gyűjteményük gazdagítására.

Azt hiszem, én is joggal remélhetem, hogy tanítványaimban nemcsak emlékező soraim, hanem Nőt Béla igen szép tollrajzai is előhívják majd – még évek múlva is – a Pécssett töltött idő kellemes érzéseit.

Rónaky Edit

(Rónaky Edit Apáczai-díjas tanár, nyugalmazott igazgató. A pécsi Művészeti Szakközépiskolát vezette közel két évtizeden át.)

GRAFIKAI HÁLÓK A GROTESZK JEGYÉBEN

Ruttkay Sándor és Zalogh Sándor művei
a Nagy Balogh János Kiállítóteremben

Két grafikus közös tárlata mindig felveti a kérdést: hogyan találtak egymásra. A közös világvégkép, az azonos – vagy annak tetsző – rajzi megformáltság, a rokon motívumkincs révén? S még mindig ott a dilemma, melyiket válasszam, vagy – azonos vonulat, a figuralitás elsőbbségét hirdetve – vajon nem oltják-e ki egymást?

Baráti kapcsolat is állhat az ilyen szerveződés hátterében, de még inkább valaminő – a művészetről, a világról vallott, csaknem egybeeső – szemlélet. Ahogyan a grafika (többnyire a tollrajz, az akvarell, a vegyes technika, a kréta) látványt fölledező világának karaktert adnak, s a groteszk jegyében fogant „elrajzolással”, torzítással az egyidejűleg rút és szép ábrázolatot egyedivé teszik, abban öntörvényűségük határozottan rokon vonásokat mutat.

Kettejük közül *Ruttkay Sándor* az érettebb. Necsak letisztult vonalhálójának köszönhető ez, hanem valaminő irodalmi-történelmi hagyományt modern szemléletű lapon megjelenítő kísérletező kedvének is (lásd remek *József Attila-hommage-ait*), viszont *Zalogh Sándortól* sem lehet elvitatni lassan izmosodó karakterjegyeit: a világra és történéseire egy sajátos nézőpontból reagáló frissességet, valamint a karikatúrisztikus vonásokkal kiemelt gúnyt mint világmagyarázatot.

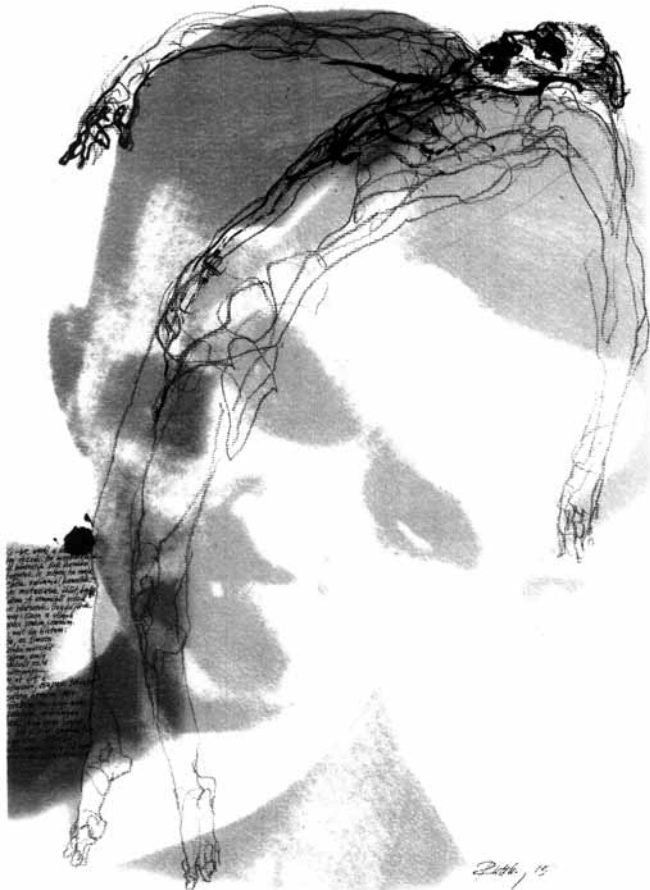
Ruttkay anyagát szemlélve, jóllehet több régebbi tárlatának anyagát is behatóan ismerem, elsőbbsen az a konok, az önkifejezés gyarapítását szolgáló kísérletező kedv ragad meg, ami a szellemi forrongás – tudatos önépítkezés – legfőbb jegye. És ez nincs ellentétben a korábbi megállapítással, vagyis a letisztult, karakteressé vált vonalháló, a rajzi invencióba beszüremkedő bölcelem és újabb technikák és megjelenítési módzatok felbukkanásának.

A bibliai ihletettséggű, ugyanakkor érzéki gyönyöröket folt-hatásában izgatóvá tevő *Érintés 2004*, a műveltségimény (Cervantes) ihlette festmény, *A búsképű találkozója Dulcineával* (2005) és a fotó alapú, de a háttérrel mégiscsak a barna tussal (corpus-variáció) izgalmassá avató *József Attila-parafrazisok* elég távol esnek egymástól, ám valahol mégis találkoznak. A különböző technikák és kifejezőmódok ellenére összefűzi őket a művész több helyről, több ihletpontból gyarapodó, az élményt minél hatásosabban elemi erejűvé avató teljesség-igénye.

Az *Áhítaton* (2005) és *A búsképű találkozója Dulcineával* (2005) című alkotáson is ott a festőecset rajzos kivételése – szegény Kondor Bélát is mennyien bírálták (különben jogtalanul) ezért a képépítő, a vászonnak sajátos kültetés-szenvedés jelleget adó fogásért –, de Ruttkay a visszafogott kékes színvilággal, illetve a csaknem matt szürkék, kékek és barnák tompító összhatásában is valaminő fényt belopó „romantikával” el tudta érni, hogy festményei szinte ugyanolyan erejűek, mint grafikai. De azért – a kispesti tárlaton is látni – ő valójában a grafikában mester. Például az akvarellek folt – üres felület – vonal szentháromságában. Kitűnően rajzol ceruzával (*Duett*, 2004; *Furcsa társaságok*, 2004; *Termál pillanatok*), és nádtollal-diófapáccal ugyancsak. Ez utóbbi négy, az öregek, illetve az idős test „megfáradt” pózait szinte jellemtanulmánnyá tevő ábrázolat egy-egy gesztusból indul ki, s *Végül* (2005) lehetetlenségét és kiútatlanságát szinte a végletekig fokozza.

Ez a rajztudás, jóllehet egy-egy grafikája-akvarellje festmény-jellegű (pl. *Búcsúzás*, *Csatavesztés*), az ecset és a toll bűvkörében leledző lapokon is észlelhető. Ahogyan a figurapozokat, az ülő, álló, guggoló, előre hajló testhelyzeteket szinte egyetlen lendületes vonallal megjeleníti (akár fut a vízfesték a papíron, a kontúrban belüli és kívüli részeknek bizonyos sejtelmességet adva, akár nem), abban benne van bravúros karakterföldítő képessége.

A groteszk látás mint fullánkos világmagyarázat, mint „képtörténetben” földézhető sejtelen természetesen ezt a kollektív is uralja. Egészen különös a szabadság-parafrázisként is fölfogható *Szárnyalni* (2003) figurájának „emelkedő” póza, kacagtató *Adoniszunk* (2004) szépséggyürkőzése, a fürdözést kéjes-csábos pillanattá emelő *Mustra* (2004) szemlélődő „tárgyvilágossága”, s nem utolsósorban a foltosan erezett *Salome* (2004), az egyik legszebb grafika bibliai nőfigurájában feszülő birtoklás-vágy. Nagyobb méretű, a vonalháló mellett fehér felületeikkel ugyancsak ható grafikáin (*Kutyául*, 2001; *Vége a bohóckodásnak*, 2001) is láthatni a groteszk jelenlétét – legkivált az utóbbi mű kezét előre ejtő, megfáradt, a porondról kivonulni akaró

Ruttikay Sándor: „József Attila: Ki-be ugrál...”, 2005

harlekinje megejtő – ám ezek az ábrázolatok bizonyos szenvedély-élmények megértő sajnálatáról, az együttérzés gesztusáról is hírt adnak.

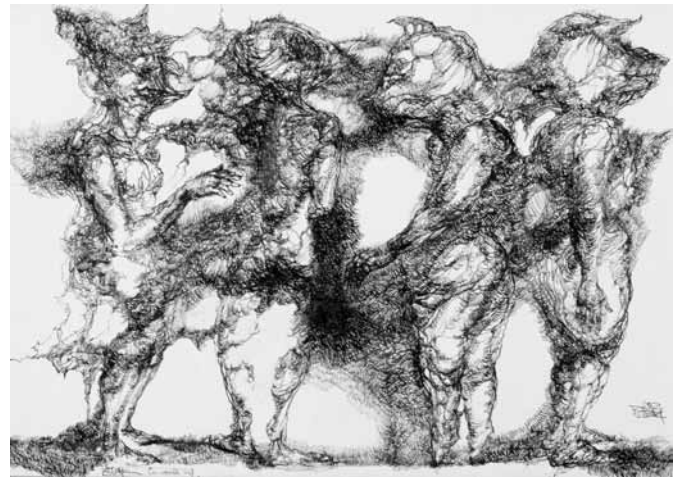
A tárlat kiemelkedő grafikái közt is első helyre kívánkozik Ruttikay Sándor József Attila megidézése. Nem szokványos, a költő születésének centenáriumát valahogy letudó lapok, hanem valóságos remek. A fotó alapú, számítógéppel készített hátterek a költő, illetve a költőfiú és a mama arcát tükrözik, s ezekre a halovány szürkés alapokra vitte föl a művész barna

tussal eme költészet és emberi tartás lényegjegyét: a szenvedés és áldozatvállalás „piktogramjait”.

Egy-egy vers (Tiszta szívvel; Mama; Ki-be ugrál...), hol a költő, hol a grafikus kézírásával, szintén növeli a motívum-láncolatot, de az egész „triptichon” attól avatódott műremekké, hogy a művész a fényképként megjelenő szereplők arcára rárajzolta az őt megérintő (a II. számú lapon leghatásosabban érezhető) Jézus-élményt, a megfeszítettséget.

Zálogh Sándor grafikái, jeleztük már, groteszk voltuknál fogva rokonok a Ruttikay-kollekció műveivel. De Záloghnál a grafikai lap felülete – többnyire színes karton az alap – igencsak meg van dolgozva. Magyarán pasztell-képein a groteszk tömbösítve van. Ami azt jelenti, hogy a groteszk figura (ember-állat, madárlény, valamilyen a kettőt egybefoglaló torz alak) nem csupán a körülötte lévő alakokkal lép kapcsolatba, hanem szinte önmagát megsokszorozva belenyúlik a térbe.

Fekete-fehér tusrajzai is ebben az illuzórikus tömörségben, némelykor a sűrű rácsozat fojtottságát reveláló börtönben élnek. Kiemelkedik a statikusan is mindig mozgásra készülődők nagy zürzavarából egy-egy kéz vagy láb, vagy elveszejtett

Zálogh Sándor: *Állatfarm* (Orwell-illusztráció)

„nincs”-fej, a szemben álló figurák (egy-egy kézfej kirajzolva) faggatják egymást, gyakoriak köztük – még ha gyermekalakot is fognak közre – a zárványok. Különben is minden azért tetszik mozgásban lévőnek, mert a fej nélküli alakok valamiképp beúsznak a szürrealitás bódító légtérébe. Az Orwell indíttatású *Állatfarm* négy – részben háttal vagy balról-jobbra, illetve ellenkező irányban álló – állatfigurája (állatfeje) az emberiség egyneműsítés utáni halálát vizionálja. Azzal, hogy groteszk létvalóságként, a szürrealitás hol homályosító, hol révületet tudatosító szimbólumvilágát – a térben és történelemben „ellevő” semmit – jelképezi, annál nagyobb a megvilágosító hatása.

Zálogh máskor is szívesen kötődik valamely kulturális eseményhez (*Tanú* című film élményvilágához – *Az élet nem habostorta*) vagy megdöbbentő, a személyességből általánossá váló sorsfordulóhoz (A színészkirály, Latinovits Zoltán halála napja – 1976. jún. 4.), s ezeken a vegyes technikájú grafikákon jól látni, hogy miféle társadalmi irányultságok, személyes fájdalommal váló jövőképek foglalkoztatják fantáziáját.

Nem véletlen, hogy a sárgás zöld alapon egymással társalkodó két véglény, a két „disznófejű” nagyúr – nem Ady, nem a pénz, hanem az egymást meggyőző szenvedelem, illetve annak

hiánya látszik, vagyis valamilyen normális jövőtudat – hatalmas mélységeket (vagy felszínességeket?) szakít át a *Mesélj egy más világról* c. (2001) képén. A grafikusművész általában kedveli a páros pózokat, az együvé (vagy látszólag együvé) tartozás, s az azon belül megjelenő képi dinamika módozatait.

Eme páros „magánynak” – mert egyik *ellengő* figura (a filozofikus groteszknak ez is jegye) sosem támaszthatja meg a másikat – olyan jellegzetes grafikai megvalósulásait láthatjuk a kiállításon, mint a *Gyermekjátékok* (2002) torz, tudatosan ilyenné torzított figurái, a *tőr és bűgőcsiga* imádatában megképződő, játék és atombomba együttes „béke” gesztusa. Vagy a karikatúra felé csaknem átbillenő *Az élet nem habostorta* egymással szemben álló „élet-rekvizitumainak” – testrészünkkel nőhet-e az a hatalmas *nincs-vödör?* – páros násztánca: mintha álló voltukban is, ebben a döbbenet, ki akarnának vonulni a társadalomból, az őket szorító légtérből?

Az 1976. jún. 4. – két osztatú grafika – motívumvilága (kés a kézben, föltartott, önmagát feladó kéz, zsák-maszk) a bekövetkezett tragédia szürrealista térképe – táj- és személyiség vonatkozási pontokkal. A *folyton szivárgók* félelmetes gömb (labda) fejei, s a közjük szorított madár (úgy is, mint szabadság-szimbólum) szintén megfeszített életérzések harci kivetítői.

Zálogh Sándor minden olyan technikának birtokában van, amellyel – ettől grafikáinak zöldsé-kék, barnás-vöröses, sárgás-zöldes borzongása – képi valósággá tudja tenni a groteszk világ (mesének sem könnyű) létimádatát, vagy azt a *dobozlét, ketreclét*, a tartályszerű fejből kivillanó *orwelli szem* nyugtalan nyugalmit közvetítő *sehollét* közvetlen közelségét, amelynek elkerülésére születünk (*Tisztelet Franz Kafkának*).

Szakolezay Lajos

OLVASÓI LEVELEK

Kedves Ex libris gyűjtő barátok!

Örömmel veszem a Kopasz Márta grafikai alkotásjegyzékhez az észrevételeket.

Ha valaki rendelkezik olyan lappal, mely nem szerepel a kiadványban, szíveskedjék megküldeni. (Duplikát esetén cserével, egyébként fénymásolatban.)

Köszönettel: Rácz Mária, 6721 Szeged, Lengyel u. 5/B

ÉRTESETÉS

Tudatom mindazokkal, akik szerették és tisztelték őket, hogy édesapámat, Fery Antal grafikusművészt és feleségét a Budapest vízivárosi Szent Anna templom (I. ker., Batthyány tér) urnatemetőjében helyeztük – most már remélhetően – örök nyugalomra. Az urnatemető látogatható, bejárat az Aranyhal utcai oldalon.

Bánkiné Fery Vera

HÍREK

Május 3-án a Józsefvárosi Galériában nyílt meg Kerékgyártó László grafikusművész gyűjteményes kiállítása. A kisgrafika világában művei révén jól ismert alkotó ez alkalommal nem ex libriseivel mutatkozott meg. „Ártó” a főváros VIII. kerületének lakója. Munkásságának megbecsültségét mutatja, hogy alkotásai számára a kerület kultúrháza mindhárom termét rendelkezésére bocsátotta. A nagyteremben olajfestményeit láthatta a közönség. Ezek a főváros különböző részleteit jelenítik

meg, a tőle megszokott egyéni látásmóddal, leleménnyel. A középső teremben elragadó virágcsendéleteivel lepte meg a látogatót. A harmadik termet a „homo-faber” művei uralták. Sokoldalú kezűgyességének, gazdag fantáziájának, nem ritkán humorának termékeit láthattuk itt, fafaragványok, szobrok, objekték társaságában. A nagy hozzáértéssel, izléssel rendezett tárlatot május 22-éig nagyszámú közönség látogatta meg.

Vályi Csaba festőművész, grafikus kiállítása Rákospalotán a Csokonai Művelődési Házban 2007. május 29-én nyílt meg. A kiállítást megnyitotta és a művész munkásságát ismertette Dr. Feledy Balázs művészeti író. A főleg grafikákat felvonultató

Vályi Csaba: *Házak* (2006), C3

tárlaton örömmel fedeztünk fel egy egész tablónyi ex librist is. Reméljük, az alkotó még további könyvjegyeket fog készíteni fametszet, illetve rézkarc technikával. A kiállítás június 18-ig látogatható.

Szegedi városlátogatásukon a *Lehtiranta* finn házaspár azt mondta, úgy megtetszett nekik városunk, hogy szívesen élnének itt. Akkor mi bóknak vettük. Most, hogy ismét megkaptuk küldeményüket, benne az *Exlibrischirkuläret* svéd kiadvány 2007. januári számát, Leila írásában városunkban szerzett élményeiről, meggyőztek bennünket. Leila bemutatja a Rácz Mária által vezetett szegedi grafikai gyűjtő kört, továbbá Kopasz Márta és Tóth Rózsa grafikusművészeket otthonaikban, fényképekkel (Márta néni közeli portrén, Rózsát az általa faragott székelykapu előtt), valamint ex libriseiket, méltatva munkásságukat. (Rácz Mária)

A Kolozsváron élő *Ovidiu Petka* grafikusművész megküldte titkárunknak annak a kiállításnak a Katalógusát, melyet 2005-ben rendeztek a városban a kisméretű nyomatok számára meghirdetett pályázatra beérkezett alkotásokból.

A MINI-PRINT BIENNAL nagydíjasa SONG JI-XIN kínai művész lett. Őt követte „ex aequo” azaz egyenlő teljesítményt nyújtó további 6 művész (3 japán, 2 lengyel és 1 amerikai alkotó). Tiszteletbeli díjban részesült még 14 résztvevő. Valamennyiük munkáját a katalógus eredeti méretben és színben mutatja be. A többi alkotótól fekete-fehérben 1-1 művet reprodukáltak.

A kiállításon való részvételre a zsűri 1018 alkotást választott ki 49 ország 450 művésztől. A 181 oldalas, súlyában is tekintélyes katalógus hiteles képet ad korunk kisgrafikai törekvéseiről.

A 78. ünnepi könyvhét plakátja országszerte *Fery Antal* emlékéét is idézte. A száguldó paripát megjelenítő, mozgalmas falragasz feliratából ugyanis kitűnik, hogy azt Fery mester 1938. évi plakátja alapján Orosz István tervezte.

A Tokióban élő *Nao Iwasa* japán gyűjtőtől szépen illusztrált, kétszáz oldalas könyv érkezett könyvtárunk számára. A mintegy 90 színes exlibris-képet is tartalmazó kötet „szépség-hibája”, hogy a szövegben egyetlen, európai nyelven írt mondat nem található, így azt haszonnal csak japánul tudó olvasóink forgathatják. A színes nyomdatechnikával készült, gyermekies hangulatú könyvjegyek a kiadvány jó színvonalát biztosítják.

Bielen lengyel gyűjtő cseh grafikusok alkotásait tartalmazó kisgrafika-gyűjteményét mutatták be Dél-Csehország két városában 2006. utolsó negyedében. Az erre az alkalomra készült 16 oldalas katalógusban közlik annak az 58 cseh alkotónak a nevét, akiknek a grafikai a tárlaton szerepeltek. Közülük a legszébb 12 alkotás képét is közlik, itt olyan neves művészek is szerepelnek, mint Jiri Brázda, Cyril Bouda.

Salamon Árpád grafikusművész tagtársunk Szlovéniából megküldte nekünk a KOMENDA MOST-ban rendezett gyermek-exlibris kiállítás katalógusát. Ugyanis ott immár hetedik alkalommal írtak ki iskolás gyermekek számára kisgrafikai pályázatot.

A kis formátumú, mintegy 70 oldalas, ízléses kivitelű katalógusból megtudtuk, hogy a pályázaton 70 iskola növendékei vettek részt 1132 beküldött alkotással. Ebből 603 darabot választott ki a zsűri a kiállításon való bemutatásra. Közülük 41 lapot a katalógusban is reprodukáltak. Az anyag túlnyomó részét a rendező ország fiatal polgárainak munkái tették ki, de volt néhány olasz, ukrán, belorusz és kínai résztvevője is a versenynek. A pályázat témája „az alma” volt. A kiadvány képei bizonyítják, mennyire gazdag a gyermek-fantázia ilyen köznapi témaválasztás esetén is.

PLEIDELL JÁNOS

1915 – 2007

92 éves korában elhunyt Pleidell János festőművész, grafikus, aki Hontfűzesgyarmaton született.

Kitűnő rajzkészségével tűnt ki a komáromi bencés diáktársai közül, s rajztanára Harnos Károly javasolta, hogy érettségi után e tárgyban tanuljon tovább. A prágai rajztanáriskolába került, ahol Blazsicsek O. volt a tanára. Tehetsége alapján 1938-ban már párizsi ösztöndíjat nyerve beutazhatta ennek révén Európát is. 1938-ban a Felvidék

Pleidell János: Önarckép
1947, tollrajz

Pleidell János: Tiszta vizet hoznak a pohárba,
1955, ceruzarajz

A Műegyetemen rajztanári állást kapott, ahonnan azonban az 1956-os plakátja miatt elbocsátották és a továbbiakban nemes művészetéből élt meg.

1960-ban kiállított Busósorozatára felfigyelt a firenzei Santa Cecilia igazgatója és kiállították azt a Via Giulia 1-ben. 1962-ben megnyerte a braccianói nemzetközi tájképvetsenyt, amely újabb féléves ösztöndíjat jelentett. Osztrák és német otthonok díszeti a festményei, melyeket részben a bala-

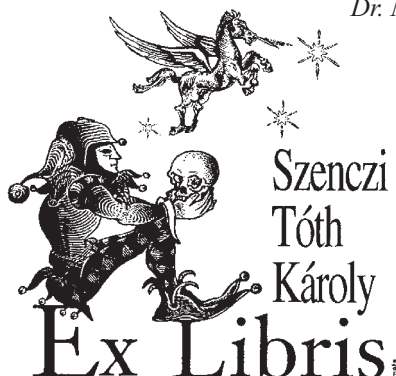

Pleidell János plakátja, 1956

tonudvari Művésztelepen, részben hűvösvölgyi műtermében készített. Sok kiállítása volt, ahol megismerhették alkotásait, s megcsodálhatták Aba Nováktól hozott színvilágát. Kiállításain úgy országban belül, mint külföldön (Csehszlovákia, Jugoszlávia, Olaszország) a festményei mellett mindig rajztudását is megcsillogtatta, ugyanis rajzait is kiállította. Egy nemes művész és egy humánember ment el vele örökre.

Dr. Mayer József

Mata János, CAD

SZENT LÁSZLÓ A LOVAGKIRÁLY

c. kiállítás az Artotékában (Budapest X., Szent László tér 7-14.) 2007. június 14-én, csütörtökön 17 órakor kerül megnyitásra. Bevezetőt mond dr. Medvigy Endre, a Magyarok Világszövetsége Szent László Akadémiájának elnöke. A kiállítást megnyitja Ürmös Péter.

KBK JUBILEUMI VÁNDORKIÁLLÍTÁSA

2007. július 20-án a Nemzeti Tankönyvkiadó helységében (Budapest XIV., Szobránc u. 6-8.) várja a látogatókat. Megnyitó beszédet mond, a kiállítást ismerteti Király Zoltán. A már 2 éve különböző helyeken bemutatott kiállítás célja a grafika, az exlibris-gyűjtés ismertetése, népszerűsítése.

LAPSZEMLE

A korábban GRAPHIA névvel indult és jelenleg BOOK-MERK (könyvjegy) címmel megjelenő belga lap 22. száma ismét gazdag tartalommal, sok képpel jelent meg. Olvasását megkönnyíti, hogy teljes terjedelmének német fordítását a GRAPHIA NACHRICHTEN c. füzetben mellékletként közlik.

Első cikkük *Grazina Didelité* grafikusnő iker-exlibrisét mutatja be. A két különböző gyűjtő részére készült lap némi eltéréssel tükörképe egymásnak. Egymás mellé illetve is jó látványt nyújtanak. A lap szerkesztője jelentkezését várja annak a gyűjtőnek, aki ilyen nem mindennapi kisgrafikával rendelkezik.

Fery Antal

Hans M. Bungter

Fritz Cermajsek, 1939

Vladimir Kopilov

Teljes hasábos cikkel, három rézmetszetének közlésével emlékezik meg a lap a tavaly elhunyt Müller Árpádról.

A tematikus könyvjegyekről szóló sorozatukban most a könyvet olvasó nő ábrázolásait szedte csokorba Jan Yperman. A húsz illusztráció között *Menyhárt József* fametszete és *Fery Antal* itt közölt korai klisé-exlibrisét közlik. Végül rövid cikk közli, hogy a 2005-ben elhunyt neves olasz gyűjtő, *Remo Palmirani* 70 legszebb ex librisét adták ki könyv alakjában Cortonában.

Öröndetes tartalom-gyarapodásról számolhatunk be csehországi barátaink KNIZNIJ ZNACKA c. lapjának 4/2006. számáról szólva. A korábban főként csak hazai alkotókról szóló írások mellett most ki is tekintenek határainkon túlra. Megemlékezést közölnek *Vén Zoltán*ról, születésnapja alkalmából, és méltatást kap a szabadkai származású *Salamon Árpád* is. Első ízben találtunk a lapban külföldi lapszemlét, köztük a KISGRAFIKA ismertetését is. Német nyelvű tartalmi kivonatuk pedig megkönnyítette a cseh nyelven írt közleményeik megértését is.

A szlovén OBVESTILA 171. számában pályázati felhívást közöl könyvjegyek készítésére 15 év alatti gyermekek számára. A határidő márciusban járt le, így a késői érkezés miatt a hírt nem közölhettük. (A pályázatról beszámoló a 9. oldalon.)

A szlovén OBVESTILA 172. számának címlapját *Salamon Árpád* grafikája teszi ünnepegyessé. A linómetszet az ottani egyesület címerét és névbetűit tartalmazza.

A Svájcban megjelenő SELCEXPRESS 67. száma figyelemre méltó összeállítást közöl a Gondolkodó című Rodin-

Menyhárt József, X2

Klaus Eberlein, X3

Kertes Jenő, X2

Ágoston Ernő, C3

szobrot ábrázoló kisgrafikákról. Az írást nyolc illusztráció kíséri, ezeknek fele magyar alkotók műterméből került ki. A lap egyik oldalának illusztrációit bemutatjuk, megemlítve, hogy az ott szereplő Ágoston Ernő egy további rézkarcát a szám címlapján közölték.

Népszerű művészeti folyóiratunk, a MŰÉRTŐ márciusi számában cikket közöl a Bazelben élő tagtársnőnk, *Vermes Júlia* gyűjteményéről. *Radványi Gy.* írásából megtudta az olvasó, hogy a fiatal nyugdíjas banktisztviselő jelentős exlibris-gyűjteménye mellett még művészkönyveket és „könyvtárgyakat” is gyűjt. (Ez utóbbi könyvobjektok a könyv formáját többé-kevésbé megőrző, egyedi vagy kis példányszámú művészeti alkotások.) Svájci honfitársnőnk szerint vásárlásainak feltétele, hogy a tárgy eredeti és esztétikus legyen. Több nemzetközileg elismert művész ilyen alkotását őrzi, a magyar *Kiss Ilonától* 20 könyvobjekt van birtokában. Cikke végén a szerző felhívja a figyelmet arra, hogy ez a nem mindennapi gyűjtemény a magyarországi bemutatást is megérdemelné.

A dán gyűjtők lapja, a NORDISK EXLIBRIS TIDSKRIFT 2007/1. száma 6 oldalas méltatást közöl az 1961-ben Halléban született Anne Fritsch művésznőről. Ebben olvasható exlibris-alkotásjegyzéke mindössze 9 darab színes lapot tartalmaz. Mindegyik alkotás képét, sőt a meglehetősen csinos alkotó nagyméretű fényképét is közlik. – Egy további írásuk a belga szecessziós exlibriseket tekinti át, mintegy tíznek képe kíséretében.

A MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. 2007/1. száma vezércikkben köszönti *Ottmar Premstallert*, aki – ahogyan a lap megjegyzi – nyolcvan évesen is fiatal.

Érdekes cikk foglalja csokorba az egykori „cs. és kir. udvari szállítók” könyvjegyeit, közülük kilencet képen is bemutatva. Ezek egyike *Divéky József* klisé-lapja, Carl Habig tulajdonosi névvel.

A MITTEILUNGEN DER D.E.G. 2007/1. száma Palackposta című cikkében felidézi azt a hihetetlen esetet, mikor 66

évi hányódása után egy német halász kiemelt a tengerből egy üzenetet tartalmazó palackot. (Az esetről lapunkban is beszámoltunk.) A cikk mellett közlik *Vén Zoltán* itt bemutatott rézmetszetű lapját is, melyen a palackot egykor elküldő tulajdonos fiatalkori arcképe a flaskában, jelenlegi portréja pedig a dugón látható.

Vén Zoltán: Palackposta, 2006, C2

A lap sok illusztrációja között szerepel *Antoon Vermeylen* és *Horváth Hermina* közös újrújí lapja, a belga mester fametszete.

A finn gyűjtők lapja, az EXLIBRIS ABOENSIS 58. száma ismét több cikket közöl a hazánkban is gyakori vendég, *Leila Lehtiranta* tollából. Első cikke egy neves iparművészünk munkásságát és gyűjteményét tekinti át, a szerző által készített fényképek segítségével is. Egy további írása a Szászrégenben élő *Jorga Ferenc* fametszetes naptárát méltatja. A kiadvány a 2007-es esztendő hónapjait tartalmazza. Két oldalt szentel a szerzőnő *László Anna* szegedi grafikusművész munkásságának. Írását a művésznő fényképe és négy rézkarc-exlibrisének képe teszi még szemléletesebbé.

Ugyancsak Szegedet idézi a 95 éves *Kopasz Márta* művésznőt köszöntő cikke. Ebből megtudták a finn olvasók, hogy az ünnepelt díszpolgár grafikai alkotásjegyzékét most jelentette meg a polgármesteri hivatal. Az ízléses kiadvány mintegy 200 szabadgrafika és 90 ex libris adatait tartalmazza. (E kiadványról részletes ismertető Soós Imre tollából folyóiratunk 2006/4. számában olvasható.)

A lapszám 10. oldalán *Vén Zoltán* egy rézmetszetét közlik. A bibliai Oroszlánbarlangot ábrázoló ex libris *Asikainen* finn gyűjtő részére készült.

A gazdagon illusztrált, 32 oldalas lapszámnak további magyar vonatkozásait fedeztük fel a szakkönyv-aukciójukról kiadott közleményben. Itt a KBK 1969-ben kiadott 10 éves jubileumi évkönyvét 36 euróért, a portugál exlibris-enciklopédia 1988. évi kötetét, melyben *Fery Antal* munkásságának gazdagon illusztrált ismertetése is szerepel, 50 euróért kínálják.

A THE NIPPON EXLIBRIS ASSOCIATION NEWSLETTER 138. száma sok képpel közöl beszámolót a legutóbbi, Svájcban rendezett kongresszusról. Japánul tudó olvasóink ebből további ismereteket szerezhetnek a jól sikerült rendezvényről. Technikai akadályok miatt ugyanis a cikkek angol nyelvű tartalmi ismertetése nem készült el, a szerkesztőbizottságban pedig senki sem beszél a japán nyelvet. Európa felé megnyilvánuló érdeklődésüket mutatja, hogy most már nem csak japán művésztől szólnak cikkeik, ezúttal *Edward Penkov* bolgár művészt is bemutatják.

Az EXLIBRIS WERELD ötvenedik évfolyamának első száma megváltozott, ünnepi külsővel jelent meg. A szám cikkei is főként az elmúlt ötven év történéseiről szólnak, de néhány oldalon a holland exlibris-termés újabb darabjait is bemutatják.

A svájci SELCEXPRESS 69. száma szokatlanul gazdag, 48 oldalnyi terjedelemmel jelent meg. A rendkívüli kiadás ugyanis egyben katalógusa is annak a kiállításnak, melyet a zürichi Zentrallibothekban rendeztek „Zürichi művésznők és művészek a 18-20. században” címmel. A tárlat áttekintést nyújtott az eltelt három évszázad exlibris-terméséből, 19 alkotó emlékének felidézésével. Közülük legkorábban az 1740-ben született *J. A. Schellenberg* tevékenykedett. Rézkarcai révén őt tekintik a modern ex libris előfutárának. A kiállítók sorában a legfiatalabb volt a 2005-ben elhunyt *W. Hürlimann*, akinek modern hangvételű fametszetei már napjaink ízlésvilágát tükrözik.

Svájci laptársunk híryagából értesültünk arról, hogy a szentpétervári exlibris-egyesület elnöke, *dr. Venjamin Khudoley* 2007. április 14-én elhunyt. Ő rendezte meg a FISAE 1998. évi kongresszusát Szentpéterváron és még részt vett a legutóbb Nyomban rendezett ilyen találkozón. Eltávózása az exlibris-élet nagy vesztesége.

Székesfehérváron, a Szent István Művelődési Ház kiadásában megjelenő VÁR című irodalmi és közéleti folyóirat elmúlt évi évfolyamában két kisgrafikai vonatkozású írás is napvilágot látott. A 3. szám közli *Ács Margit König Róbert mestersége* című írását, amely a művésznök a soroksári Galéria 13'-ban 1996 áprilisában rendezett kiállításának a megnyitóján hangzott el. A cikket *König Róbert* kilenc metszete illusztrálja.

A negyedik számban olvashatjuk *Arató Antal Mindszenty József Németh Nándor ex librisein* című írását. A szerző nem csak a Mindszentyt ábrázoló kisgrafikákról szól, hanem áttekinti és méltatja az Egyesült Államokban 1987-ben elhunyt művész alkotói pályáját, végezetül megállapítja: „Németh Nándor kisgrafikai munkássága elismerésre méltó tanúságtétele annak is, hogy az emigrációba kényszerített magyarság megőrizte a hazához, hitéhez való ragaszkodást, hagyományait és magyarságtudatát, reménységét a Trianont és a második világháborút követő történelmi események megváltozásában.” A színvonalas, tipográfiaailag kifogástalan folyóirat szerkesztője (*Bobory Zoltán*) úgy látszik, hogy különösen nagy figyelmet fordít a határon túli szerzők megnyerésére és közlésére. Csak ebben a számban – többek között – *Bata János* (Vajdaság), *Kabdebó Tamás* (Írország), *Lászlóffy Aladár* (Erdély), *Szöcs Géza* (Erdély), *Tari István* (Vajdaság) verseit, szépprózáját olvashatjuk. Ezért is öröndetes, hogy velük együtt egy „határon túl” élt, munkásságában élő, magyar művész is bemutatásra került. A lapszám egyébként *Németh Nándor* két *Mindszenty* ábrá-

JOSEPH CARDINAL MINDSZENTY

Németh Nándor, P1

zoló ex librise, s egy, a bíboros amerikai látogatását felidéző alkalmi grafikája mellett még a művész hét kisgrafikáját mutatja be. A folyóirat idei első számában pedig szerkesztőnk, *Bordás Ferenc* kisgrafikai munkásságát tekinti át, amelynek érdekessége, hogy annak fehérvári vonatkozásai is vannak. 1941-ben a Vörösmarty Irodalmi és Művészeti Társaság – amelynek Bordás Ferenc is tagja volt – rendezett kiállítást a helyi múzeumban, ahol bemutatták képgrafikai sorozatát, s a kiállítás meghívójának a címlapján is az ő fametszete (op. 305.) látható. Kevésbé ismert, hogy Bordás a hadifogságból való hazatérése után Székesfehérváron telepedett le, ahol Pallay Józseffel és Áron Nagy Lajossal a képzőművészeti szabadiskolát vezette 1951-ig, ekkor Budapestre költözött. A tanulmányt a folyóiratban közölt 14 ex libris, alkalmi grafika illusztrálja. Bízunk benne, hogy a folyóirat a továbbiakban is lehetőséget nyújt majd a kisgrafika sajátos értékeinek a bemutatására.

A.A.

KÖNYVESPOLC

MAGYAR RÉGIÓK ÜZENETEI

Két színes, rangos, nagyon szép képzőművészeti albumot ajánlok az érdeklődők figyelmébe, amelyek két magyar régió: Debrecen és környéke, valamint Békéscsaba és vonzásköre művészeti életét, illetve alkotóit, képzőművészeit ismertetik meg az olvasókkal. Amellett, hogy forgatásuk komoly esztétikai élmény és élvezetes barangolás a festészet és a grafikai műfajok világában, egyúttal hasznos lexikológiai munkák is. Megismertetnek bennünket korunk művészeivel, olyan kitűnő, vagy sajátosan egyéni látásmódú és stílusú művészekkel is, akik nincsenek ugyan az általános érdeklődés középpontjában, nem a fővárosban élnek, egy-egy város, táj, régió, esetleg műfaj és technika képviselői, de meghatározó, tehetséges alkotók. Most valamennyiüknek olvashatjuk itt pontos egyéni és alkotói élet-rajzát.

GRAFIKUMMŰVÉSZEK AJTÓSI DÜRER EGYESÜLETE, DEBRECEN, 2000–2005

(Tanulmány + katalógus)

Megjelentette megalakulásának 5. évfordulójára
a Grafikumművészek Ajtósi Dürer Egyesülete,
Debrecen, Onix Nyomda, 2005. p. 80.

A sötét-olajzöld karton borítójú, szinte tökéletes technikai kivitelű kiadvány három részből áll: az első, mindössze hatoldalnyi bevezető rész fontos információkat tartalmaz, az Egyesület bemutatkozását szolgálja. A második részben *dr. Éles Csaba* rövid, tömör tanulmányban foglalja össze a debreceni grafikai iskolák és csoportosulások történetét, majd a harmadik, legterjedelmesebb fejezet mutatja be a grafikumművészeket és munkásságukat.

Az előzéklapon találjuk a Dürer Egyesület tagjainak, mintegy harminc művésznak a névsorát, majd ennek hátlapján az impresszum adatokat. A következő oldal pedig az egyesület névadója és körelnöke, *Várkonyi Károly* grafikumművész emlékének adózik, közölve nagyobb méretű portré-fotóját, aki sajnos már a megalakulás után egy esztendővel, 2001-ben, nyolcvannyolcadik évében eltávozott az élők sorából. Ezt követően Debrecen város polgármestere, Kósa Lajos köszönti a jubileumát ünneplő egyesület valamennyi alkotóját, ebből idézzük a következő sorokat: „A művészeti csoportok megalakulásával a közösségi élet új színterei alakultak ki Debrecenben és környékén is, tevékenységükkel színesítik, gazdagabbá teszik a régióban élők művelődési lehetőségeit. A Grafikumművészek Ajtósi Dürer Egyesülete 2000 őszén alakult meg Debrecenben. Az egyesület tagjai között található a nagy generáció néhány még élő, jeles képviselője: Józsa János, László Ákos, Szilágyi Imre, és a ma tevékeny középnemzedék, illetve a hozzájuk kapcsolódó fiatal, de tehetséges grafikusok csoportja. Az évek során egyre erősödő társaság mára igazi művészeti közösséggé formálódott.

Debrecen évszázados hagyományokkal rendelkezik a művészetek terén, távoli vidékekre való kihatása a Református Kollégium közvetítésével történt. A történelem során sokat változott városunk arculata, és a hajdani poros kisváros az utóbbi évek dinamikus fejlődése révén sokszínű, pezsgő nagyvárossá vált napjainkra. A debreceni grafika gyökereit a Kollégium falai között kell keresni. Innen indult el hódító útjára a kollégiumi rézmetsző diákoktól Gáborjáni Szabó Kálmánon át a ma élő kortárs művészekig. Az egyesület céljai között szerepel a régi grafikai hagyományok ápolása, illetve az új kihívások, a számítógépes grafika alkalmazásáig. A művészek legjobb alkotásait az elmúlt öt évben két albumban mutatták be... A csoport az elmúlt évek során a nemzetközi megmérettetést is vállalta, így kiállításuk volt Varsóban, illetve a németországi Paderbornban.”

A könyv következő „fejezete” *dr. Éles Csaba* kandidátus, egyesületi tag adatokban gazdag, összefoglaló tanulmányát tartalmazza a magyaron kívül még angol és német nyelven is *A gyökérről a lombkoronáig* címmel, amelynek alcíme: *Bevezetés a debreceni grafikai művészetek történetébe*. Vizsgálja és részletesen elemzi Debrecen város művészeti hagyományainak kialakulását, konkrétan 1538-tól, amikor a kultúra történetében meghatározó szerepet betöltő Református Kollégiumot megalapították. Innen egyenes vonalú a fejlődés a huszadik század első felében, 1935-ben létrejött *Ajtósi Dürer Céhig*, amely a *Magyar Exlibris* folyóiratot is megjelentette. Ezt a hagyományt éleszti újra a *GADE* (Grafikumművészek Ajtósi Dürer Egyesü-

lete), mára már harminc alkotóművész taggal; s a betűrendes névsorban utolsóként, de nagy örömnkre Egyesületünk, a KBK neves tagjával, *Vincze László*val, aki eredeti, egyéni stílusú grafikai, tusrajzai, vegyes technikákat is alkalmazó metszetei mellett pompás ex libriseket is készít.

A kiadvány harmadik, legterjedelmesebb része, az úgynevezett KATALÓGUS bemutatja az Egyesület minden tagját, alfabetikus sorrendben, két-két teljes oldal terjedelemben. Ebből az első lapoldal a művész portréfotóját, egyesületi tagságait, kapott díjait, kitüntetéseit és kiállításait sorolja fel; a lap alsó felében négy munkáját mutatja be kisméretű reprodukcióban, a teljes szemközti oldal pedig egy ötödik művet nagyobb méretben, s valamennyit eredeti színekben.

Végül két lapoldal *Pillanatképek az Egyesület életéből* címmel, nagyon ötletesen, mintegy száz fényképből készített montázst közöl. A grafikai művészethez méltóan, a technikai és esztétikai vonatkozásban is magas színvonalat jelentő kiadvány 1000 példányban jelent meg, ebből 200 darab táblalaborítóval, utalva reprezentatív célokra is.

BÉKÉSCSABA A FESTŐK SZEMÉVEL

Huszonnyolc alkotó negyvennégy műve Békéscsabáról.

Kiadja: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata,
Békéscsaba, 2006. p. 91.

Az előzően bemutatott debreceni kiadványhoz sok vonatkozásban hasonló, színes békéscsabai albumról is elsősorban azt állapíthatjuk meg, hogy híven az ottani, immár történelmi és klasszikus nyomdai hagyományokhoz, a keménytáblás, kiváló minőségű papírra és magas technikai szinten készített könyvet csak dicsérni lehet; élvezet kézbe venni és lapozgatni. Kitűnő kezdeményezése volt az Önkormányzatnak, hogy pályázatot írt ki a szintén komoly művészeti múlttal rendelkező város kortárs alkotó művészei számára, városukat tükröző művek alkotására. A könyvet bevezető előszóban *Velkey Gábor* alpolgármester azt vallja: „Nagy vállalkozásba fogott Békéscsaba, amikor elhatározta, hogy az érzésekkel, hangulatokkal, emlékekkel együtt talán egy teljesebb arcát mutatná meg a világnak. Nemcsak az ünnepi díszbe öltözött főteret, nemcsak a legszebb pillanatokot, hanem a mindennapokat, a „hátsó udvarokat” is, ahogy az itt élők látják, használják, „átélik” Békéscsabát. Ez is objektív kép, csak a szubjektumon átszűrte, az egyén által átélt városkép, aminek megjelenítéséhez nem is találhatnánk érzékenyebb személyeket, mint a Békéscsabán élő képzőművészek. A művész ugyanis másként és máshogy lát, mint mi, köznapi emberek. Látja azt is, amit mi csak legfeljebb érzünk, és nemcsak látja, hanem a művészet eszközeivel be is tudja mutatni... Annyira más szemmel látnak ők, hogy elvarázsolva ismerünk rá egy-egy középületre, parkrésztetre, facsoportra, amely mellett naponta rohanunk el, és amely fel sem tűnt nekünk, vagy ha láttuk is, szépek sohasem gondoltuk.”

Amint fentebb említettem, az album felépítése hasonló a debrecenihez: az alkotók név szerinti betűrendben követik egymást, két-három, kivételes esetben négy lapoldal terjedelemben. Az első oldalon olvashatók a művész személyi és alkotói életrajzának adatai: címe, képzettsége, tanítómesterei, kiállításai, kitüntetései, portréfotója, valamint az általa írt 15-20 soros személyes vallomása életéről, művészetéről. A következő 1-2 lapoldalon ezt követi egy-két műalkotásának színes reprodukciója.

Nagy örömmel találtuk a könyvben egyesületünk, a Kisgrafika Barátok Köre egyik régi grafikasművész tagjának, *Moskál Tibornak* a bemutatkozását, aki a *Csabai Életfa nyugdíjsház* című linómetszetével képviseli a grafikai műfajokat. A csabai művészek többsége, az itt szereplők közül összesen tizenhét fő csak festéssel foglalkozik, nyolc fő több műfajban, így a grafikában és az alkalmazott grafikai technikákban is otthonosan érzi magát. Összesen csupán hárman kimondottan grafikusok, Kállai Júlia, Lonovics László és Moskál Tibor, és csak e legutolsó az egyetlen képviselője az ex libris műfajának is.

A kötet legidősebb mestere az immár 87 esztendő Dr. Simon József festő, a legfiatalabb az öt éve végzett, és azóta Békéscsabán rajztanár Csobai Elena. Fájó szívvel vesszük tudomásul, hogy a régió egyik legtehetségesebb, nagy hatású és népszerű művésze, *Slezák Lajos*, aki az albumban még szerepel képeivel, 2005. október 22-én, 54 éves korában elhunyt, azon az estén, amikor önálló kiállításának megnyitója lett volna Békéscsabán.

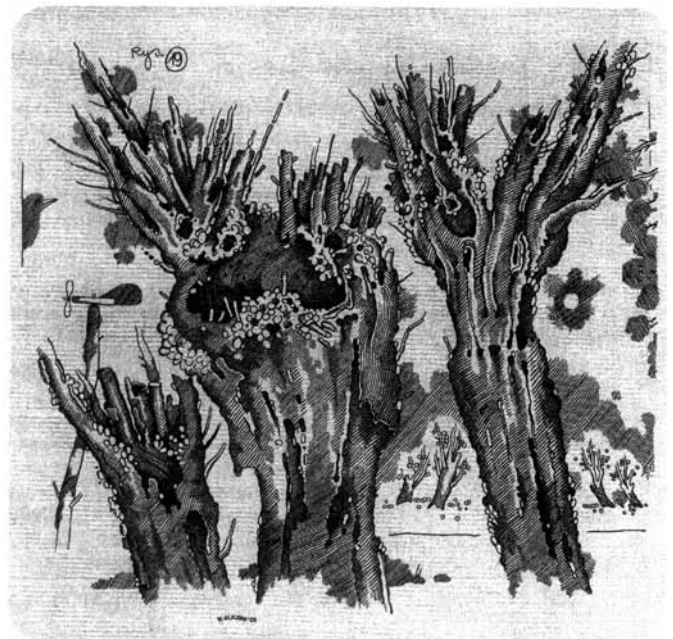
Élményt jelent találkozni a város és környéke színes, izgalmas világával, a huszonnyolc alkotó szemével nézni e jellegzetes tájat. A kötet hátsó borítóján olvasható *Ván Hajnalka* csabai művészettörténész összegző vallomása: „A Békéscsabáról készült kiadvány olyan, mint a város maga. Az album elkészítéséhez kiírt pályázaton részt vett rajztanárok illetve alkotóművészek mást-mást örökítettek, mutattak meg otthonukból, különböző kidolgozottsággal, kvalitással, amilyen otthonunk is. Végiglapozva a könyvet, az ember egy verset kezd mormolni magában: Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent... – Nekünk szeretett városunk képei láthatók a lapokon”.

K.Z.

WOJCIECH ŁUCZAK RÉZMETSZETEI

Kiállítási katalógus, Varsó, 2003.

A címben szereplő lengyel grafikasművész 1946-ban született. Mintegy 450 fa- és rézmetszetű könyvjegy szerepel életművében. Ezek közül nyolcvan darabot tesznek ki rézmetszet-technikával készült alkotásai. Ez utóbbiak időrendi felső-

Wojciech Luczak, 2001, C2

rolását tartalmazza a katalógus. Benne csillaggal jelölték meg azt a mintegy 20 alkotást, mely a varsói Nyilvános Könyvtár kamarakiállításán látható volt.

A 16 oldalas kiadvány előszavában *Janina Saffarini* méltatja a hazájában jól ismert, köztiszteletben álló mestert, akinek jelképekkel teli művészete szellemi rokonságot mutat a nagy előd, Jakubowski alkotói világával.

Soós Imre

Emlékkötet Vilho Askola finn művészről

Leila Lehtiranta újságíró legutóbbi budapesti látogatása alkalmából ízléses kiállítású, kemény kötésű könyvvel lepte meg barátait. A KBK könyvtárban is megtalálható, 140 oldalas kötet a címben szereplő művész emlékére készült, szerkesztését és formába öntését kedves finn barátnőnk, Leila végezte.

Vilho Askola 1906-ban született Szentpéterváron. Családja 1919-ben átköltözött Helsinkibe, de a művész élete további részét a főváros közelében lévő Nurmijärviben élte le. Itt is halt meg 1994. április 27-én. A kerület művelődési hivatala ezzel a kötettel kívánt megemlékezni a termékeny művészről, születésének 100. évfordulója alkalmából. Askola nemcsak festő és grafikus volt, hanem őt Finnország egyik legkiválóbb fadaragó művészeinek is tekintették.

A könyvben sok fénykép kíséretében több levelét is közlik, nagyszámú barátjának róla szóló megemlékezésével együtt. Itt történik említés arról is, hogy a művész egy ötgyermekes hadiözvegyet vett feleségül, példás családi életük során feleségétől később még leánygyermek is született. Egyik megemlékező Nurmijärvi remetéjének nevezte, utalással a fővárostól elhúzó, a természet közelségét választó és annak értékeit műveiben megörökítő művészre. Askola kitűnő természetfotós is volt. Rajzai, ex librisei mellett ezekből is többet közöl a kizárólag finn nyelven íródott kiadvány.

Soós Imre

Simon András grafikái, P1

Csiby Mihály: Szent Erzsébet, 1967, limónetszet, X3

N. Cernetsova, 2003, C3

*Mezey István,
Kazincbarcika,
Tardonai út, P1*

SUMMARY

- *Mária Rác: On a Centenary in Szeged in Memory of György Buday's Birth*

The author presents the career of the graphic artist who was born 100 years ago and lived his formative years in Szeged.

- *Lajos Palásthy: An Exhibition of Ex-Libris and Small-Sized Graphics at Zirc*

A large-scale exhibition organized by Dezső Egervölgyi was opened at the Monument Library in historic atmosphere near the Cistercian Abbey of Zirc. Count Széchenyi was represented on most of the plates designed by various Hungarian artists. Antal Fery's works were especially numerous among the exhibits.

- *Péter Ürmös: Visiting and Looking at Pictures at "the Arts and Crafts" School*

The members of the Budapest group of KBK regularly pay visits to the Secondary School of the Arts and Crafts in Budapest where advanced vocational training has been provided in specialist technology, handicrafts and arts.

- *Edit Rónaky: The Poetry of Cityscapes*

Béla Nót's drawings on his town, Pécs, also available in picture postcards, are described in the article.

- *Lajos Szakolczay: Graphical Nets in Terms of the Grotesque*

The grotesque graphical art of Sándor Ruttkay and that of Sándor Zálogh displayed at the Exhibition Room János Nagy Balogh in Budapest are appreciated here.

- *Letters to the Editor*

- *News, Journal Reviews, Bookshelf*

AUSZUG

- *Mária Rác: Hundertjahrfeier von György Buday in Szeged*

Es wird der Lebenspfad des Graphikers – stammend aus Szeged – vom Verfasser dargelegt.

- *Lajos Palásthy: Ex Libris und Kleingraphik Ausstellung in Zirc*

Dezső Egervölgyi hat eine gewaltige Ausstellung organisiert, die in der Kunstdenkmal-Bibliothek neben der stimmungsvollen Zisterzienser Kirche eröffnet wurde. Das größte Material erinnerte an István Széchenyi, zahlreiche ungarische Graphiker beschäftigten sich mit ihm in ihren Arbeiten. Die meisten Arbeiten hat Antal Fery geschafft.

- *Péter Ürmös: Besuch in der Handwerksschule um Bilder anzuschauen.*

Es ist schon eine Tradition geworden, dass die Budapester Gruppe der KBK ein Mal im Jahr die Handwerksfachschule besucht, wo ernsthafte technische und künstlerische Bildung läuft.

- *Edit Rónaky: Poesie der Städtebilder*

Die Zeichnungen von Béla Nót aus Pécs die seine Stadt abbilden und auch in Form einer Ansichtskarte erschienen werden – wird im Artikel dargelegt.

- *Lajos Szakolczay: Graphische Netze im Zeichen der Groteske*

Die Würdigung der im Ausstellungssaal János Nagy Balogh in Budapest ausgestellten Groteske – graphische Werke von Sándor Ruttkay und Sándor Zálogh.

- *Leserbriefe*

- *Nachrichten – Presseschau – Bücherregal*

RÉSUMÉ

• Dans l'article premier Mme *Mária Rác* fait connaître la carrière artistique de *György Buday* (1907-1990), à l'occasion du centenaire de sa naissance.

• *Lajos Palásthy* écrit sur l'exposition d'ex libris, organisée à Zirc, dans la bibliothèque historique des moines cisterciens. La plupart des œuvres exposées évoque la mémoire d'István Széchenyi. Les petites gravures d'*Antal Fery* sont les plus nombreuses.

• L'assemblée du Mai de la KBK fut organisée dans l'École Secondaire de l'Industrie Manufacturière à Budapest. Nous publions l'article de *Péter Ürmös* sur cet événement.

• *Edit Rónaky* fait connaître les vues panoramiques de la ville de Pécs, créés par l'artiste graphique, notre membre *Béla Nót*.

• L'article de *Lajos Szakolczay* fait connaître les gravures grotesques créés par *S. Ruttkay* et *S. Zálogh*, exposées dans la salle d'Exposition Nagy Balogh à Budapest.

• Rubrique ultérieures: Lettres des lecteurs, Nouvelles, Revue de presse, Bibliophilie.

Kőhegyi Gyula fametszete, X2